Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

10 декември 2015 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Регламент (ЕО) № 864/2007 — Член 4, параграф 1 — Понятия „държавата, в която е настъпила вредата“, „вреда“ и „непреки последици от вредоносния факт“ — Лично претърпени вреди от член на семейството на лице, починало в резултат на пътнотранспортно произшествие — Приложим закон“

По дело C-350/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunale di Trieste (Първоинстанционен съд на Триест, Италия) с акт от 10 юли 2014 г., постъпил в Съда на 21 юли 2014 г., в рамките на производство по дело

Florin Lazar,

срещу

Allianz SpA,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на трети състав, изпълняващ функцията на председател на четвърти състав, J. Malenovský, M. Safjan (докладчик), A. Prechal и K. Jürimäe, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа L. Lazar и г-жа G. Chiturlas, от M. Bonito, avvocato,

— за австрийското правителство, от G. Eberhard, в качеството на представител,

— за португалското правителство, от L. Inez Fernandes и A. Fonseca Santos, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от L. Cappelletti и M. Wilderspin, в качеството на представители,

* Език на производството: италиански.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 10 септември 2015 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) (ОВ L 199, стр. 40, наричан по-нататък „Регламентът Рим II“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Lazar, който е с местопребиваване в Румъния, и италианското застрахователно дружество Allianz SpA относно обезщетение на имуществените и неимуществените вреди, които г-н Lazar е претърпял поради смъртта на дъщеря си, загинала в пътнотранспортно произшествие в Италия.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламентът Рим II

3 Съображение 7 от Регламента Рим II гласи:

„Предметът и разпоредбите на настоящия регламент следва да са в съответствие с Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела [ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74, наричан по-нататък „Регламентът Брюксел I“] и актовете, уреждащи приложимото право към договорни задължения“.

4 Съображения 16 и 17 от посочения регламент гласят:

„(16) Еднообразните норми следва да подобрят предвидимостта на съдебните решения и да осигурят разумен баланс между интересите на лицето, чиято отговорност се търси, и увреденото лице. Наличието на връзка с държавата, в която е настъпила пряката вреда (lex loci damni) води до справедлив баланс между интересите на лицето, чиято отговорност се търси, и увреденото лице, и същевременно отразява съвременния подход към гражданската отговорност и разработването на системи на обективна отговорност.

(17) Приложимото право следва да бъде определено въз основа на мястото, където е настъпила вредата, независимо от държавата или държавите, в които биха могли да настъпят непреките последици. В съответствие с това, при дела за имуществени или неимуществени вреди, държавата, в която е настъпила вредата, следва да бъде държавата, в която са претърпени болките и страданията или съответно е увредено имуществото“.

5 Член 2 от споменатия регламент, озаглавен „Извъндоговорни задължения“, предвижда в параграф 1:

„За целите на настоящия регламент понятието „вреда“ обхваща всички последици, произтичащи от непозволено увреждане, неоснователно обогатяване, водене на чужда работа без пълномощие или culpa in contrahendo“.

6 В глава II от Регламента Рим II относно непозволените увреждания е включен озаглавеният „Общо правило“ член 4. Неговият текст е формулиран по следния начин:

„1. Освен ако не е предвидено друго в настоящия регламент, приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от непозволено увреждане, е правото на държавата, в която е настъпила вредата, независимо в коя държава е настъпил вредоносният факт и независимо в коя държава или държави настъпват непреките последици от този факт.

2. Когато обаче и лицето, чиято отговорност се търси, и увреденото лице имат обичайно местопребиваване в една и съща държава към момента на настъпване на вредата, се прилага правото на тази държава.

3. Когато от обстоятелствата като цяло следва, че непозволеното увреждане е явно по-тясно свързано с държава, различна от посочената в параграфи 1 или 2, се прилага правото на тази друга държава. Явно по-тясната връзка с друга държава може да се основава, в частност, на предходно отношение между страните, като например договор, който е в тясна връзка със съответното непозволено увреждане“.

7 Съгласно член 15, букви в) и е) от Регламента Рим II приложимото към извъндоговорни задължения право урежда „наличието, вида и определяне на размера на вредите или на търсеното обезщетение“, както и „лицата, които имат право на обезщетение за лично претърпени от тях вреди“.

Регламентът Брюксел I и Регламент (ЕС) № 1215/2012

8 Глава II от Регламента Брюксел I, която съдържа правила за определяне на компетентния съд, включва раздел 2 за „[с]пециална[та] компетентност“. В този раздел се съдържа член 5 от споменатия регламент, чиято точка 3 предвижда:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

[…]

3) по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

9 Посоченият регламент е заменен, считано от 10 януари 2015 г., с Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351 стр. 21), текстът на чийто член 7, точка 2 е идентичен с този на член 5, точка 3 от Регламента Брюксел I.

Италианското право

10 Както посочва запитващата юрисдикция, Corte suprema di cassazione (Върховният касационен съд) тълкува членове 2043 и 2059 от Гражданския кодекс в смисъл, че на членовете на семейството на починало лице могат на лично основание да се признаят имуществени и неимуществени вреди. Неимуществените вреди биха могли да се признаят по-специално при наличието на физическо увреждане (установено от медицинските власти), морално увреждане (болки и страдания) и увреждане на социалния живот (значителна промяна в ежедневния живот).

11 Запитващата юрисдикция посочва също и че съгласно член 283, параграф 1 от Кодекса за частното застраховане, ако не бъде установено превозното средство, причинило вредата, Гаранционният фонд за жертви на пътнотранспортни произшествия (Fondo di garanzia per le vittime della strada) предоставя обезщетение за причинените в резултат от движението по пътищата вреди посредством определените за територията на страната застрахователни предприятия.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

12 Видно от акта за преюдициално запитване, г-н Lazar, румънски гражданин, претендира обезщетение за имуществените и неимуществените вреди, които е претърпял поради смъртта на дъщеря си — румънска гражданка, пребивавала в Италия и загинала в тази държава членка при пътнотранспортно произшествие, причинено от неизвестно превозно средство.

13 Ответник по делото е застрахователното дружество Allianz SpA в качеството си на предприятие, посочено от Гаранционния фонд за жертви на пътнотранспортни произшествия.

14 По делото са встъпили майката и бабата на загиналата, румънски гражданки с местопребиваване в Италия, които искат обезщетение за лично претърпените от тях поради смъртта имуществени и неимуществени вреди.

15 Запитващата юрисдикция счита, че след като ищците претендират обезщетение за лично претърпени от тях вреди поради смърт на член на семейството им, следва да се установи дали става въпрос за вреда по смисъла на член 4, параграф 1 от Регламента Рим II, или за непряка последица от вредоносния факт по смисъла на същата разпоредба.

16 От отговора на този въпрос зависи кое материално право запитващата юрисдикция трябва да приложи, за да се произнесе дали твърдените пред нея от лице с местопребиваване в Румъния вреди са настъпили и дали подлежат на обезщетение. В това отношение запитващата юрисдикция изтъква съображения за приложимост към висящия спор както на италианското, така и на румънското право.

17 В този смисъл според италианското право вреда, която произтича от смърт на член на семейството, настъпва пряко в правната сфера на преживелия член на семейството, изразявайки се по-специално в увреждане на негови лични права. Поради това в спора по главното производство ищецът предявява право, което съгласно националната правна уредба следва да се счита за негово лично право и представлява материална последица от причинената на член на семейството му смърт. В други европейски правни системи този вид вреди не се разглежда по същия начин.

18 Освен това, тъй като съгласно италианското право вредите, претърпени от правоимащо лице поради смърт на член на семейството му, се считат за преки, запитващата юрисдикция иска да се установи дали с оглед на практиката на Съда относно Регламента Брюксел I правото на

обезщетение на тези вреди може да представлява по смисъла на Регламента Рим II една от „непреките последици“ от първоначалното непозволено увреждане, а именно от пътнотранспортното произшествие.

19 При тези условия Tribunale di Trieste (Първоинстанционен съд, Триест) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„Как следва да се тълкува член 4, параграф 1 от Регламента [Рим II], в който се предвижда, че „приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от непозволено увреждане, е правото на държавата, в която е настъпила вредата“? По-конкретно

1) как следва да се тълкува понятието „място, в което е настъпила вредата“ по смисъла на член 4, параграф 1 от Регламента [Рим II] във връзка с искането за обезщетение на имуществените и неимуществените вреди, предявено от членовете на семейството на починало в резултат от пътнотранспортно произшествие лице, настъпило в държавата на съда, когато тези членове на семейството пребивават в друга държава — членка на [Европейския] съюз, в която са претърпели съответните вреди?

2) представляват ли за целите на прилагането на член 4, параграф 1 от Регламента [Рим II] имуществените и неимуществените вреди, претърпени в страната на тяхното пребиваване от роднините на лице, починало в настъпило в държавата на съда пътнотранспортно произшествие, „вред[и]“ по смисъла на първата част от член 4, параграф 1, или „непреки последици“ по смисъла на втората част от тази разпоредба?“.

По преюдициалните въпроси

20 С въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4, параграф 1 от Регламента Рим II трябва да се тълкува за целите на определяне на приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от пътнотранспортно произшествие, в смисъл, че вреди, които са свързани със смърт на лице при такова произшествие, настъпило в държавата членка на сезирания съд, и които са претърпени от негови близки роднини с местопребиваване в друга държава членка, трябва да се квалифицират като „вред[и]“ или като „непреки[…] последици“ от това произшествие по смисъла на посочената разпоредба.

21 По отношение на тълкуването на член 4, параграф 1 от Регламента Рим II най-напред следва да се напомни, че както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа за равенство следва, че разпоредба от правото на Съюза, чийто текст не съдържа изрично препращане към правото на държава членка с оглед на определяне на нейния смисъл и обхват, трябва по принцип да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Съюза (вж. в този смисъл решение Kásler и Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 37). Съгласно постоянната практика на Съда в това отношение трябва да се взема предвид не само текстът на разпоредбата, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част (решение Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, т. 35 и цитираната съдебна практика).

22 С оглед на това следва да се отбележи, че съгласно член 2 от Регламента Рим II „понятието „вреда“ обхваща всички последици, произтичащи от непозволено увреждане“.

23 За целите на установяване на закона, приложим към извъндоговорно задължение, произтичащо от непозволено увреждане, член 4, параграф 1 от посочения регламент обаче посочва правото на държавата, в която е настъпила „вредата“, независимо в коя държава е настъпил вредоносният

факт и независимо в коя държава или държави настъпват „непреките последици“ от този факт. За да се определи мястото на настъпване на вредата, следователно трябва да се вземе предвид, видно също и от съображение 16 от споменатия регламент, пряката вреда.

24 По отношение на случаите, при които са причинени болки и страдания на лице или е увредено имущество, в съображение 17 от Регламента Рим II законодателят на Съюза уточнява, че държавата, в която е настъпила пряката вредата, е тази, където са претърпени болките и страданията или съответно е увредено имуществото.

25 Следователно, когато може да се установи, че е настъпила пряка вреда, какъвто обикновено е случаят при пътнотранспортните произшествия, мястото на тази пряка вреда е релевантният за определяне на приложимото право критерий на привързване, а непреките последици от произшествията са без значение. В случая споменатата вреда се изразява в болки и страдания, довели до смъртта на дъщерята на г-н Lazar, като според запитващата юрисдикция тази вреда е настъпила в Италия. От своя страна, претърпените от близките роднини вреди трябва да се считат за непреки последици от разглежданото в главното производство произшествие по смисъла на член 4, параграф 1 от Регламента Рим II.

26 Посоченото тълкуване се потвърждава от член 15, буква е) от споменатия регламент, съгласно който приложимото право урежда кои са лицата, имащи право на обезщетение за лично претърпени от тях вреди, като този текст обхваща разглежданата в главното производство хипотеза на вреди, претърпени от близки роднини на пострадало лице.

27 Всъщност, както Европейската комисия пояснява по отношение на член 11, буква ж) в предложението си за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) (COM(2003) 427 окончателен), който член впоследствие става член 15, буква е) от Регламента Рим II, определеното като приложимо право урежда също и кои лица имат право на обезщетение за лично претърпени от тях вреди. Споменатото понятие се отнася в частност до въпроса дали лице, различно от „пряката жертва“, може да получи обезщетение за „косвено“ причинена му вреда, представляваща следствие от претърпяната от увреденото лице вреда. Тази вреда би могла да е неимуществена, като например скръб, причинена от смъртта на близък, или финансова, причинена например на децата или съпруга на починало лице.

28 С оглед на изложеното най-напред следва да се определи кое е приложимото за съответния юридически факт право, за да може след това въз основа на него да се определи кои лица са претърпели подлежащи на обезщетение вреди.

29 В този смисъл прилагането на правото по мястото на настъпване на пряката вреда допринася да се осъществи посочената в съображение 16 от Регламента Рим II цел за предвидимост на приложимото право, като същевременно се избягва рискът вредоносният факт да се разглежда като състоящ се от няколко части, към всяка от които е приложимо различно право в зависимост от мястото, където различни от пряката жертва лица са претърпели вреди.

30 Предвид изложеното на поставените въпроси следва да се отговори, че член 4, параграф 1 от Регламента Рим II трябва да се тълкува за целите на определянето на приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от пътнотранспортно произшествие, в смисъл, че вреди, които са свързани със смърт на лице при такова произшествие, настъпило в държавата членка на сезирания съд, и които са претърпени от негови близки роднини с местопребиваване в друга държава членка, трябва да се квалифицират като „непреки[…] последици“ от това произшествие по смисъла на посочената разпоредба..

По съдебните разноски

31 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) трябва да се тълкува за целите на определянето на приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от пътнотранспортно произшествие, в смисъл, че вреди, които са свързани със смърт на лице при такова произшествие, настъпило в държавата членка на сезирания съд, и които са претърпени от негови близки роднини с местопребиваване в друга държава членка, трябва да се квалифицират като „непреки[…] последици“ от това произшествие по смисъла на посочената разпоредба.

Подписи